

Handläggare: Monica Fredriksson
Telefon: 08-508 09 032

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Handlingsplan avseende HIV/STI-prevention för Stockholms stad - remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Siw Lideståhl
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av ett förslag till handlingsplan avseende hiv/STI-prevention för Stockholms stad. De insatser som föreslås i handlingsplanen för Stockholms stad är komplement till de nationella och landstingskommunala insatserna. Förvaltningen är i huvudsak positiv till den föreslagna handlingsplanen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av ett förslag till handlingsplan avseende hiv/STI-prevention för Stockholms stad. Yttrandet ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 31 januari. Remissen bifogas.

Ärendet

Sammanfattning av remissen

Bakgrund

I Sverige fanns 2009 ca 5000 personer som lever med hiv/aids. Årligen nyrapporteras drygt 400 personer med hiv-infektion, varav hälften i Stockholms län som geografiskt dominerar den inhemska smittspridningen. Majoriteten av de hivpositiva är 30-50 år och 70 procent är män. Personer smittade utomlands är fler än inrikes smittade.

Sverige har, tillsammans med Finland, lägst andel hiv-infekterade i Västeuropa. Trots Sveriges förhållandevis gynnsamma situation finns skäl att vara uppmärksam. En ökad smittspridning globalt och i närområdet i kombination med oaksamma sexualvanor kan på kort tid förändra situationen. Det finns ett stort behov av att förstärka och koordinera de preventiva åtgärderna för allmänheten och för riskutsatta grupper. För att uppnå detta krävs ett koordinerat och väl strukturerat samarbete. Handlingsplanen ska vara ett av verktygen för ett sådant samarbete.

Syfte och struktur

Handlingsplanen har tagits fram av socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, där stadens hiv-samordning är placerad sedan fler år tillbaka. Planens syfte är att identifiera stadens ansvar och insatser för det hiv-preventiva arbetet, identifiera behov av samordning med andra huvudmän samt utgöra ett stöd för fördelning av det statliga bidraget till hiv-preventiva insatser.

Planen följer i princip strukturen i Nationell strategi mot hiv/aids och Stockholms läns landstings (SLL) handlingsprogram för åren 2009-2013 angående STI (sexuellt överförda infektioner) /hiv-prevention. De insatser som föreslås i handlingsplanen för Stockholms stad är komplement till de nationella och landstingskommunala insatserna.

I planen identifieras tio riskutsatta grupper och förslag till insatser från Stockholms stad för de olika grupperna. De grupper som anses riskutsatta är följande:

- Män som har sex med män (msm)
- Missbrukare
- Nyanlända invandrare
- Gravida kvinnor
- Utlandsresenärer
- Ungdomar och unga vuxna
- Personer som köper respektive säljer sexuella tjänster
- Hiv-positiva vuxna och barn
- Personer som testar sig för hiv/STI (sexuellt överförda infektioner)
- Allmänheten

Män som har sex med män

För gruppen män som har sex med män föreslås bl.a. att skolornas basutbildning ska inkludera msm-perspektivet samt uppmärksamma ungdomars sökande efter sexuell identitet. Vidare föreslås att socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen (saf) bör initiera att en situationsanalys utarbetas till grund för stadens hiv-preventiva arbete med msm-gruppen. Arbetet bör ske i nära samråd med lämplig frivilligorganisation.

Missbrukare

För gruppen missbrukare föreslås bl.a. att en inventering genomförs av kunskapsläget och av vilka metoder som används i preventionsarbetet med ungdomar som genom missbruk eller annat risktagande kan utsätta sig för hiv/STI-infektion.

Vidare konstateras att kunskap och kompetens hos personal som arbetar med missbrukare kontinuerligt behöver upprätthållas. Berörd personal bör ges möjlighet till åtminstone ett informationstillfälle eller seminarium per år om hiv-prevention, hiv-behandling och bemötande. Informationsmaterial om hur man skyddar sig ska finnas tillgängligt på mottagningar inom socialtjänsten, kriminalvården, organisationer m.fl. Befintligt material behöver inventeras och en plan upprättas för hur materialet ska användas, förnyas och spridas.

I planen framhålls att infekterade injektionsmissbrukare och hemlösa har svårare att tillgodogöra sig behandling och har behov av särskilda stödsatser inklusive

utbyggd psykosocial stödverksamhet. Det nya kunskapscentret inom enheten för hemlösa bör ges i uppdrag att utveckla detta.

Nyanlända invandrare

Det är angeläget att insatser för nyanlända invandrare framöver samordnas bättre och att staden tillsammans med andra huvudmän skapar sig en gemensam plattform och uppfattning om hur problemen ser ut. Uppdraget att för stadens del samordna detta bör enligt förslaget ligga på hiv-samordnaren inom saf. Saf bör genom hiv-samordnaren också initiera att en utredning genomförs och att en plan utarbetas för det hiv-preventiva arbetet med nya invandrargrupper i staden. Erfarenheter som gjorts av Järva Mansmottagning, Noaks Ark m.fl. bör tas tillvara.

För nyanlända barn och ungdomar bör kontaktytan med skolan betonas bättre och staden bör förhandla med SLL i syfte att skolhälsovården gör provtagningar av nyanlända barn och ungdomar i skolan. Vidare föreslås att en checklista som inkluderar information om hälsosamtal utvecklas för förstagångsbesök på stadens flyktingmottagningar och i samhällsinformationen till nyanlända flyktingar.

Gravida kvinnor

I planen konstateras att gruppen gravida kvinnor är väl omhändertagen inom ramen för mödra- och barnhälsovården. Staden bör sörja för att det på de ställen i stadens verksamheter där man möter gruppen finns information om vart man vänder sig om man vill testa sig, ha konsultation m.m.

Utlandsresenärer

Skolans generella livskunskaps- och sex- och samlevnadsundervisning inkluderar också insatser riktade till tänkbara utlandsresenärer. Ungdomar med riskbeteende från skolhälsovård och ungdomsmottagningar bör särskilt uppmärksammas när så är möjligt. Vidare bör riskerna för ungdomar med rötter i länder med hög hiv-prevalens uppmärksammas inför resa till hemlandet.

Ungdomar och unga vuxna - förslag till insatser:

För denna grupp föreslås tio olika insatser. Bl.a. föreslås att fokus för skolans och ungdomsmottagningarnas preventionsarbete ska ligga på sexualitet och samlevnadsfrågor inklusive hiv/STI-prevention och omfatta alla ungdomar. Personalen ska ha kompetens att tidigt upptäcka ungdomar som är särskilt riskutsatta.

Vidare föreslås att stadens arbete med hiv-prevention i ökad utsträckning bör inkludera ungdomar som genom tillfälligt eller regelbundet missbruk av alkohol och/eller andra droger har riskfyllda sexualkontakter.

Enligt förslaget bör ungdomsmottagningar bättre tas tillvara i det förebyggande arbetet. För att uppnå detta föreslås en tydligare central samordning på kommunal nivå samt en tydligare samordning mellan staden, SLL och kranskommunerna.

I handlingsplanen föreslås också att en översyn ska göras av resursfördelningen till ungdomsmottagningarna, med syfte att säkerställa det förebyggande arbetet.

Personer som köper respektive säljer sexuella tjänster

I "Socialt program för att minska prostitution" ges bl.a. stadsdelsnämnderna specifika uppdrag som årligen ska ingå och avrapporteras i respektive nämnds verksamhetsplan och årsredovisning. I planen föreslås bl.a. att en samlad uppföljning bör göras av saf, avseende hur insatserna genomförts och vilka effekter de haft.

Hiv-positiva vuxna och barn

För denna grupp föreslås bl.a. att staden i samråd med SLL ska lägga upp en plan för hur staden genom sina verksamheter kan delta i insatserna som SLL koordinerar såsom generell information och kampanjer, utbildning av personal, spridning av kondomer m.m.

Vidare bör staden motverka negativ särbehandling av hiv-positiva vuxna i arbetslivet, fritidsaktiviteter och i samhället i stort. I vidareutbildning av stadens personal bör ingå information om hur det är att leva med hiv, bemötande, stigmatisering och kulturella aspekter.

Det föreslås också att staden i samarbete med Nationella kunskaps- och resurscentret för barn och ungdomar med hiv (NKR), preciserar hur stadens verksamheter såsom skola och förskola ska delta i arbetet att stödja hiv-positiva barn och ungdomar och deras föräldrar samt barn och ungdomar som lever nära hiv-positiva personer.

Personer som testar sig för hiv/STI

I stadens verksamheter bör all personal, som kommer i kontakt med personer som testar sig för hiv/STI, ha tillgång till relevant information och kunskap om vad som krävs i bemötandet. Hiv-samordnaren bör få i uppdrag att initiera att en plan

utarbetas angående insatser och bemötande från stadens sida i förhållande till personer som testar sig.

Allmänheten

För allmänheten föreslås bl.a. att staden i samverkan med SLL och frivilligorganisationerna genomför en kampanj om hiv-prevention och om hiv-positivas livsvillkor. Kampanjen bör avslutas med en internationell konferens inom ramen för temat "En stad i världsklass".

Uppföljning

Handlingsprogrammet berör flera av stadens nämnder och förvaltningar. Det övergripande ansvaret för genomförande och uppföljning ligger därför på kommunstyrelsen och stadsledningskontoret. Varje nämnd och förvaltning ansvarar för sina respektive delar och ansvarar för att beslutade insatser inkluderas i den reguljära verksamhetsplaneringen och -rapporteringen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av personal- och kansliavdelningen i samarbete med socialtjänstavdelningen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är i huvudsak positiv till den föreslagna handlingsplanen. Vad gäller missbruksvården instämmer förvaltningen i vikten av att upprätthålla kompetens och kunskap om hiv-frågor hos personal som arbetar med missbrukare. Förvaltningen anser i likhet med förslaget att det behövs minst ett informations-tillfälle eller seminarium per år om hiv-prevention, behandling och bemötande.

Norrmalms stadsdelsnämnd driver tillsammans med Östermalm, Kungsholmen och Stockholms läns landsting en gemensam ungdomsmottagning på Norrtullsgatan 10. Ungdomsmottagningarna har ett brett uppdrag och en central roll att fylla när det gäller det förebyggande HIV/STI-preventiva arbetet riktat mot ungdomar. Mottagningarna arbetar förebyggande med psykosocial rådgivning och stödsamtal samt preventivmedelsrådgivning. Vidare arbetar de med bl. a. provtagning, undersökning och behandling av sexuellt överförbara sjukdomar samt med myndighetsutövning i form av smittspårning av sexuellt överförbara sjukdomar. I detta arbete ingår även att informera ungdomarna som besöker mottagningen om sexuellt överförbara sjukdomar och hur man skyddar sig.

Utöver ovanstående får alla elever i årskurs nio i grundskolorna inom Östermalm, Kungsholmen och Norrmalm möjlighet att besöka ungdomsmottagningen på

Norrtullsgatan 10 och få information om sex- och samlevnadsfrågor, sexuellt överförbara sjukdomar, vikten av att använda kondom samt möjligheten att få samtalskontakt med kurator. Mottagningen medverkar även regelbundet på Pride-festivalen.

Angående förslaget om en tydligare central samordning av ungdomsmottagningarnas verksamhet vill förvaltningen poängtera vikten av att ledningen för socialtjänsten och mottagningarna i stadsdelarna blir involverade från början och i alla steg. Förvaltningen har ett pågående utvecklingsarbete på den egna ungdomsmottagningen som utgår från hur behoven ser ut i norra innerstaden.

Förvaltningen instämmer i behovet av att göra en översyn av resursfördelningen till ungdomsmottagningarna med syfte att säkerställa det förebyggande arbetet. Ungdomsmottagningen på Norrtullsgatan är centralt och bekvämt placerad. Det innebär att den drar till sig många besökare som inte bor i norra innerstaden, vilket leder till ett högt tryck på mottagningen. Detta leder till att det ibland är långa kötider till barnmorskor och läkare.

Bilaga

Handlingsplan avseende hiv/STI-prevention för Stockholms stad